

## ROMANIAN FOLK POETRY

Aurora Gheorghita

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

*Abstract: The Romanian folk poetry was born from the human need to freely express inner feelings and emotions. The problems of the human soul are related to the thrill of his heart. These feelings are expressed by the use of plaintive songs called doinas. In "The meaning of existence in Romanian folk poetry", Liviu Rusu tries to reveal the psychological impulses that led to the creation of the Romanian folk poetry.*

*Keywords : Liviu Rusu , folk poetry , doinas , feelings, emotions*

Primele producții de folclor datează abia din secolul al IX-lea. Din această cauză , dovezile existenței culturii populare pot fi găsite în surse indirecte : cronici , opere literare , lucrări științifice.

Poetul Vasile Alecsandri a fost printre primii care au scris despre poezia populară în culegerea „Poezii populare. Balade: (Cantece batranesti)” din 1852 ,al carui motto a devenit celebru:”Românul e născut poet”. El descrie foarte frumos forța creatoare a poporului român: „Geniul poporului român, fie din orice provincie, este pretutindini bogat de poetice comori”<sup>1</sup>.

Alecu Russo prezintă în studiul său *Poezia populară* o culegere proprie de balade și doine în care relevă valoarea estetică și documentară a folclorului. El spune : “Iată poezie! iată adevărata literatură, de care se pot mândri românii! Fie forma versurilor uneori defectuoasă, ele îmi par mie poleite cu razele geniului. Privighetoarea nu e frumoasă, dar cântecul ei este din rai!”<sup>2</sup>

Barbu Delavrancea , George Coşbuc , Lucian Blaga sau George Călinescu sunt alți scriitori care prezintă în culegeri , date despre poezia populară română.

În lucrarea *Sensul existenței în poezia populară română* , una dintre puținele studii de acest fel, Liviu Rusu încearcă să abordeze problemele de profunzime ale creației populare : concepția despre lume a poporului român.

Poezia populară română s-a născut din nevoia omului de a-și exprima liber sentimentele și trăirile lăuntrice. Frământările sufletului său sunt legate în mica măsură de frământările timpului în care trăia și în mai mare măsură de freamătul inimii sale. Una dintre metodele de exprimare este doina , prin care omul își arată sensul existenței sale. Liviu Rusu încearcă în această lucrare să releve impulsurile psihologice care au dus la crearea poeziei populare românești.

<sup>1</sup>Vasile Alecsandri , *Românii si poezia lor*, 1850, în revista Bucovina

<sup>2</sup>Russo, A.*Poezia populară și altele* București: Ed. librăriei Leon Alcaloy, 1909.

Poezia populară română se caracterizează printr-un nivel ridicat de simplitate în tot ansamblul său. De la versuri la rimă, totul este ținut într-un ton simplu: versuri de 5-8 silabe și rimă – timpul imperfect. Deasemenea versurile care se repetă sunt o emblemă a acestei simplități. Repetiția arată calmul autorilor și găsirea cu ușurință a unei rezolvări pentru problemele lor. Un exemplu elocvent pentru acest lucru este “Meșterul Manole” în care găsim versuri care se repetă de 12 ori.

Toate aceste caracteristici enunțate mai sus ne arată că țăranul român nu tinde să atingă și să descopere tainele universului ci mai degrabă caută un echilibru al lucrurilor tangibile, deja existente. Țăranul așteaptă să treacă viața așa cum e scris, iar pericolele sunt văzute ca un lucru care nu trebuie înfruntat ci mai degrabă acceptat.

O altă caracteristică a poeziei populare, pe care Liviu Rusu o amintește, este contemplația. Țăranul își găsește fericirea în lucrurile simple din natură: copacii care mângâie fruntea muribundului sau patul de flori pe care-și odihnește capul țăranul ostentiv. Mai mult, eroul nu se lasă furat de frumusețile altor lumi, pentru el fericirea este acasă, în țara sa, în satul său, în casa sa:

Sub codrul cu fagi,  
Pe valea cu fragi,  
La râul de rouă,  
Este o casă nouă,(.)  
Cu ușița-n vale,  
În jur cu grădină  
Toată cu flori plină.<sup>3</sup>

Bunătatea, o altă caracteristică a poeziei populare, întâlnită în baladele haiducești, este de asemenea amintită. Eroul haiduc, aduce dreptatea nu doar pentru el, dar și pentru semenii săi. Baladele haiducești evidențiază simpatia oamenilor față de haiduc care nu vrea neapărat moartea dușmanilor, ci mai degrabă “reprimarea aplicată de dușman pentru faptele pe care eroul le-a comis în trecut”.<sup>4</sup> De fapt, eroul nu vrea violență, el doar încearcă să restabilească armonia care a fost tulburată de un eveniment neplăcut, iar lucrul acesta nu se poate face decât prin pedepsirea vinovatului. Binele general primează în toate poeziile populare române. Liviu Rusu aduce ca exemple poeziile: „Moșneagul”, „Mirii frați dulci” sau „Tudorel”, în care răul este întotdeauna convertit în bine.

În ceea ce privește latura iubirii, aceasta e prezentată sub aceeași aură a optimismului, a veseliei și umorului, chiar și a ironiei. Iubiții sunt descriși prin frumusețea lor fizică. Iubirea nu este prezentă aici ca un lucru pentru care să faci sacrificii sau chiar sacrificiul suprem. Eroul nu se lasă pradă sentimentelor, nu cade în extaz sau în depresie, el rămâne în același ton de simplitate și calm. În aceste poezii regăsim din nou același tipar: binele surclasează răul, iar frumusețea iese învingătoare în fața urâciunii.

Poezia populară română arată la prima vedere un trai armonios, o viață liniștită în care toate lucrurile sunt așa cum trebuie să fie. Cu toate acestea, adevăratele – doruri – ale eroului zac ascunse sub această mască senină. Sufletului omului suferă în tăcere și doar apropierea morții face ca toate sentimentele sale să iasă la iveală.

În capitolul III al lucrării, Liviu Rusu prezintă –problema solitudinii-. Se remarcă ca acest motiv este des abordat în poezia populară română, ea dând naștere - baladelor sale celor mai

<sup>3</sup>G.Dem. Teodorescu, *Poesii populare românești*, București, 1885

<sup>4</sup>Rusu, Liviu, *Opere (IV) Sensul existenței în poezia populară română. Viziunea lumii în poezia noastră populară*, Editura Academiei Române, 2013, București

frumoase , ca și cântecului său specific și preferat *doina* .Sentimentul de izolare specific țăranului român , care la origini a fost păstor , duce la apariția *dorului* . Dorul este un cuvânt intraductibil în alte limbi care poartă în el o varietate de sentimente : dorința , melancolia , regretul , tristețea , nostalgia cu o nuanță de speranță. Urâtul un alt cuvânt specific românului domină poezia populară. La fel de greu de tradus el poate fi explicat printr-o apăsare sufletească ce stăpânește sufletul cuprins de dor al românului.

Aceste stări sufletești aduc cu sine disperarea , dar aceasta nu se transformă în revoltă , ci în resemnare. Solitudinea îi permite românului să-și radiografieze sufletul , să-și găsească liniștea interioară și forța de a se resemna în fața destinului. Astfel ni se relevă faptul că poezia populară românească este o poezie a frământărilor interioare. Aș vrea aici să dau ca exemplu o poezie populară scrisă în anul 1920 de către străbunica mea , poezie care conține cele două teme mai sus menționate : dorul și urâtul.

Mie cucu mi-o cântat  
Pe-o creangă de lemn uscat  
Să trăiesc tot supărat.  
Mie cucu mi-o horit  
Pe-o creangă de lemn pălit  
Să trăiesc tot cu urât.  
Că urātu și cu doru  
Tare bătrânește omu.  
Doru te arde cu pară  
Da urātu te omoară.  
Că nimic nu te doare  
Numai te uști pe picioare.

Capitolul IV , intitulat DESTINUL- , se evocă o concepție a poporului român :toate lucrurile se vor îndrepta spre bine. Acest lucru dă o notă de optimism întregii creații poetice. Totuși , sentimentul de deznădejde își face apariția în fața unui destin necruțător – apropierea morții. „Sensul existenței este acum dominat de cursul implacabil al vieții , al ursitoarelor care țes firul sorții umane și care nu încetează niciodată.”<sup>5</sup>

Balada „Meșterul Manole” este un exemplu pentru a arată puterea destinului și sensul existenței umane. Mitul sacrificiului uman sau „a ceea ce omul are mai drag” este prezentat ca gestul suprem fără de care nu se poate construi nimic durabil. Acest sacrificiu este unul impus , omul nu poate decât să se resemneze și să-l accepte.

Manole încearcă să-și oprească soția să ajungă la el prin rugi aduse lui Dumnezeu , dar nici acesta nu reușește să împiedice acest lucru. Destinul este ceva ce trebuie să se îndeplinească și nimeni și nimic nu-l poate împiedica.

Deznodământul baladei ne arată că pentru a face ceva important și durabil trebuie să sacrificăm totul , chiar și pe noi înșine – sacrificiul este inevitabil , omul devine victima propriei creații.

Balada Miorița prezintă același destin inevitabil , în fața căruia singura atitudine permisă este resemnarea. După cum putem știm , balada are doua părți : una în care este prezentată ambianța premergătoare comiterii crimei și cea de-a doua în care se întâmplă crima. Cea care prevede si presimte totul este ”oaia năzdrăvană” care încearcă să-și prevină stăpânul și să-l apere. Prima parte ne pregătește pentru a primi deznodământul tragic. Solitudinea ciobanului evocă

---

<sup>5</sup>Rusu , Liviu , *Opere (IV) Sensul existentei în poezia populară română.Viziunea lumii în poezia noastră populară* , Editura Academiei Române , 2013 , București

imposibilitatea acestuia de a se opune forței implacabile a destinului. De fapt, nu crima care se înfăptuie e importantă, ci împlinirea destinului. Tocmai de aceea, scena omorului ocupă doar câteva versuri:

Vorba nu sfârșea,  
Dorojani venia,  
Și se repezea,  
Și mi-l răpunea,  
Turmele să-i iea.<sup>6</sup>

Sentimentul de solitudine apasă cu putere inima și sufletul ciobanului care se simte singur și abandonat în fața încercărilor ce vor veni, în fața morții. Moartea din *Miorița* este o calmă reîntoarcere lângă ai săi. Românul nu își caută moartea, nici nu și-o dorește, dar nu se teme de ea; iar când e vorba de moarte rituală (război, bunăoară), o întâmpină cu bucurie<sup>7</sup>, spunea Mircea Eliade.

Balada "Ciobănașul" descrie aceeași ambianță și conținut întâlnit în *Miorița*. Deosebirea constă în faptul că destinul și-a jucat deja rolul său, iar vocea ciobanului răzbate de dincolo de mormânt.

O baladă care iese din tiparul prezentat până acum este Toma Alimoș. Aici eroul încearcă să-și schimbe destinul, își urmărește dușmanul și înainte de a-și da el însuși ultima suflare, îl omoară. Deși destinul eroului este același, acesta nu se resemnează și încearcă să lupte împotriva lui. Eroii, în singurătatea lor, văd cealaltă față a vieții, cea în care indiferent ce faci deznodământul este același – moartea.

În capitolul IV Liviu Rus ne prezintă atitudinea eroului autorului în fața destinului. Atunci când ne aflăm în fața sorții avem de ales între două opțiuni: acceptarea sau revolta. Eroul din poeziile populare adoptă resemnarea în fața sorții necruțătoare. Singurul lucru care arată a revoltare este suspinul său care ascunde durerea și neputința în fața morții. Eroul are totuși forța și curajul de a înțelege adevărul și de a se resemna fără teamă în fața morții, „teama de a suferi se transformă la el în curajul de a suferi”. Omul poartă în el viața dar și germenii morții. Astfel pentru a-și îndeplini destinul și sensul existenței sale pe pământ, trebuie ca el să crească moartea care în final îl va doborî.

Cu toate că poetul înțelege că acesta este sensul existenței sale, sentimentul tristeții și neputinței de a fi, este inevitabil. Gândul că trebuie să părăsească această lume, natura atât de dragă lui și animalele pe care le îngrijește, îi trezește un sentiment de supremă tristețe.

Natura este locul în care speră că se va integra după moarte, de aceea locul morții este în natură și vegheat de aceasta: în clipa morții ne primește în sânul ei și noi continuăm să trăim în ea și prin ea.

Poezia populară română este caracterizată printr-o dualitate contrastantă. Ea este pesimistă și optimistă, bucuria se preschimbă în durere iar râsul este presărat cu plâns. Poetul popular aparține „tipului simpatic”, el nu cade niciodată într-o dezolare totală, își păstrează întotdeauna optimismul. În poezii eroii se resemnează, acceptă destinul care le este predestinat pentru că așa trebuie să fie: - ce ți-e scris în frunte ți-e pus -. Indiferent de acțiunile pe care le faci, nu poți fugii de destin. Singura alinare pe care o regăsește este comuniunea sa cu natura. Această legătură se va păstra și după moarte. Poetul popular nu caută salvarea în alte lumi, doar cea terestră este o alegere viabilă. Armonia acestei lumi este perfectă și ea nu poate fi distrusă din moment ce a continuă și după moarte prin contopirea omului cu natura.

<sup>6</sup> Ovid Densusianu, *Viața păstorească în poezia noastră populară*, Vol II

<sup>7</sup> M. Eliade, *Mioara năzdrăvană*, în *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Editura Humanitas, 1995

În partea a doua a lucrării *Viziunea lumii în poezia noastră populară. De la resemnare la acțiunea creatoare*, Liviu Rusu discută despre cele trei tipuri de personaje: *homo activus*, *homo contemplativus* și *homo constructivus*.

Cel dintâi tip, *homo contemplativus*, este tipul omului ascultător. El ascultă și se supune destinului care îi este dat, fără a încerca să lupte, să se împotrivescă sau să încerce să-l schimbe. C. Giulian subliniază acest lucru în lucrarea sa *Sensul vieții în folclorul românesc*.

“ Poporul român – ca toate popoarele – are față de moarte o atitudine firească, sănătoasă, considerând-o drept un fenomen natural, pe care experiența sa milenară de viață l-a integrat prin legea firii.(.). Poporul nici nu se resemnează, nici nu primește cu bucurie moarta; el o acceptă numai, ca pe un fenomen firesc”.<sup>8</sup>

Trecutul poporului român și-a pus amprenta asupra poeziei populare. Perioadele de asuprire și exploatare și-au găsit locul în creațiile populare în care se exprimă nemulțumirile, revolta și durerile suferite de poporul român. Pentru a putea ilustra această idee, Liviu Rusu ne prezintă *Balada iobagului* în care este prezentată soarta tristă a țaranului român. În aceasta sunt enumerate toate formele de asuprire și asupritorii care au făcut viața grea poporului român: voievozi, boieri, turci, greci, preoți și nu în ultimul rând, ciocoi. În poezia populară, eroul își arată ura și disprețul față de aceștia făcându-și dușmani personali. Nenorocirile care nu își mai găsesc sfârșit cuprind întreaga existență sufletească a poporului român. Până și natura pe care o considera aliat, îl izgonește iar acesta nu își mai găsește locul. Omul din popor tânjește după libertatea de altădată, iar baladele populare reușesc să redea întocmai stările sufletești ale acestuia. Ele sunt un strigăt de ajutor al unui popor care a ajuns la capătul puterilor.

Toate aceste greutăți îl fac pe om să caute libertatea în altă parte, să se înstrăineze, să părăsească tot ce îi este mai drag lui. Se poate concluziona că în baladele populare stă ascunsă durerea și jalea de veacuri a unui popor asuprit și exploatat sub toate formele posibile.

În urma atâtor greutăți, sentimentele sumbre ale omului subjugat ies la iveală în poezia populară. Deznădejdea este o consecință a acestor greutăți, iar baladele populare poartă în ele o notă vădită de pesimism. Omul din popor se simte prins în mrejele neputinței și constată că singura sa scăpare este moarta. Eroul se vede neputincios în fața destinului implacabil, se resemnează și își acceptă soarta tristă. Acest sentiment de acceptare a tot ce îți este dat este alimentat și de implicarea bisericii și a asupritorilor care cultivă acest lucru. Impunerea unei astfel de mentalități duce la împiedicarea revoltelor de orice fel și, desigur, oglindește puterea situației istorice asupra mentalității poporului român.

Cel de al doilea tip de personalitate, *homo activus*, prezintă un alt fel de erou. Acum resemnarea e înlocuită cu împotrivirea, cu lupta împotriva destinului. Acest lucru dovedește că poporul român nu se lasă întotdeauna în voia sorții ci își înfruntă destinul. Un exemplu este balada *Mistriceanul* în care eroul încearcă cu disperare să scape de urmărirea balaurului. La fel se întâmplă și în balada *Balaurul*, în care eroul se zbate 3 zile să scape din ghearele balaurului. În cele din urmă, deși nu scapă cu viață, balaurul este ucis punându-se astfel capăt blestemului. Baladele haiducești sunt de asemenea exemple în favoarea lui *homo activus*, un erou care își înfruntă cu curaj asupritorii și îi pedepsește. Setea de răzbunare se regăsește în mai toate baladele de acest fel. Apariția acestui nou tip de erou, arată ca poporul român începe să-și conștientizeze condiția și nu în ultimul rând, dreptul său la libertate. Scopul acestor balade este de a accentua necazurile și umilințele la care este supus omul de rând în fiecare zi. Astfel, oamenii își găsesc un refugiu în aceste cântece, în care un erou le aduce salvarea, răzbunarea și nu în ultimul rând, libertatea. Cea mai cunoscută și reprezentativă balada haiducească este

<sup>8</sup> C.I.Giulian, *Sensul vieții în folclorul românesc*, E.P.L. București, 1957

Toma Alimoș , în care găsim concentrate toate valorile , problemele și idealurile epocii : de la trădare , la răzbunare și de la moarte la salvare.

Tot în categoria *homo activus* se integrează poeziile populare care prezintă viața păstorească , viața plugărească și poezia de dragoste.

În poezia populară română regăsim o latură dinamică a îndeletnicirii eroului – păstoritul. Ciobanul e strâns legat de slujba sa , în primul rând din cauza laturii materiale : a avea turme de oi însemna a fi înstărit. În al doilea rând , ciobanul își iubește îndeletnicirea pentru libertatea de care are parte. El este singur cu turmele sale în sânul frumoasei naturi , nestingherit de nimeni și de nimic. Exemple de balade arată dorul cu care așteaptă ciobanul reîntoarcerea la munte în sânul naturii. Ele sunt pline descrieri minunate ale splendorilor naturii .

Plugăria , o altă îndeletnicire fundamentală a poporului nostru se regăsește frecvent menționată în poezia populară. Ea se manifestă prin cântece legate de sărbătorile anului. Plugăritul este diferit de păstorit , în sensul că primul este mult mai dificil și cere un efort neînterupt. Țăranul este strâns legat de plugărit ca metoda prin care își câștigă existența. În poezii se arată o dragoste imensă față de munca de zi cu zi. În acest fel de poezie populară nu vom găsi însă atâta dor și atâta exultare sufletească ca în poezia păstorească. Aici găsim mai mult datini legate de sărbători importante .

Iubirea , altă tema importantă în poezia populară , abundă și ea de elemente dinamice specifice lui *homo activus*. Creatorul încearcă și reușește să exprime sentimentul de dragoste și dor prin cele mai variate forme dinamice. Aripile iubirii îl poartă pe îndrăgostit prin codrii și văi , prin pe apă și pe uscat , chiar pe meleaguri necunoscute pentru a - și găsi persoana iubită

În poezia populară am observat până acum mai multe tipuri de personaj : cel care se resemnează în fața sorții și cel care luptă împotriva ei. Apare însă și omul caracterizat de munca lui creatoare. Acest tip de erou este prezentat în *Meșterul Manole*. În această baladă este vorba de o veche tradiție răspândită peste tot în lume. Ca o construcție să fie durabilă trebuie să aibă zidită în ea o ființă umană , o femeie. Manole încearcă să finalizeze o clădire , dar zidurile acesteia se tot prăbușesc. Numai după zidirea în zidurile construcției , a propriei sale soții poate el să finalizeze lucrarea. Zbuciumul sufletesc al eroului și încercările sale disperate de a împiedica acest lucru , nu pot să schimbe destinul. Poetul popular reușește să redea întocmai toate stările sufletești ale eroului prin procedeul repetiției.

Manole realizează că doar prin jertfă umană poate să construiască ceva durabil. Dar drama lui Manole nu se oprește aici. El trebuie să facă sacrificiul suprem – să renunțe la propria viață, subliniind astfel că adevăratul sens al vieții este creația.

Poezia populară ( doine , cântece , balade) a fost și este un izvor inepuizabil de frumusețe morală și sufletească. Țăranul , cu sufletul său nobil și curat , cântă tot ce-i frumos în jurul său. Astfel , natura , oamenii și meseriile lor , satul , viața și moartea , dragostea , sunt oglindite în versuri simple dar de o mare frumusețe.

## BIBLIOGRAPHY

1. Alecsandri , Vasile , *Românii și poezia lor*, 1850, în revista Bucovina

2. Densusianu, Ovid, *Viața păstorească în poezia noastră populară*, 1922-1923, ediția a III-a, Editura pentru Literatură, București, 1966
3. Eliade, M. *Mioara năzdrăvană*, în *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Editura Humanitas, 1995
4. Giulian, C.I., *Sensul vieții în folclorul românesc*, E.P.L. București, 1957
5. Russo, A. *Poezia populară și altele* București: Ed. librăriei Leon Alcaloy, 1909,
6. Rusu, Liviu, *Opere (IV) Sensul existenței în poezia populară română. Viziunea lumii în poezia noastră populară*, Editura Academiei Române, 2013, București
8. Teodorescu, G. Dem. *Poesii populare românești*, București, 1885